

УДК 364-78 (477)

Попов Олександр Анатолійович,
кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри педагогіки та соціальної роботи,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ПЛОЩИНІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

У 2014 році в Україні було започатковано реформу децентралізації, згідно з якою значну частину повноважень, ресурсів та відповідальності було передано органам місцевого самоврядування. Разом з тим розпочалося формування нової системи надання соціальних послуг на рівні територіальних громад (далі – ТГ). Ще більшу інтенсифікацію цей процес отримав із набуттям чинності нового Закону України «Про соціальні послуги» у 2020 році. З огляду на це перед більшістю ТГ постає необхідність розробки та імплементації нових механізмів залучення додаткових ресурсів, у тому числі для здійснення соціальної роботи, а також використання нових підходів до забезпечення власного соціально-економічного розвитку. Власне, дієвим інструментом у цьому контексті може виступати проєктна діяльність.

Слід зауважити, що попри те, що проєктна діяльність ТГ стала предметом дослідження цілої низки українських науковців, така діяльність у площині соціальної роботи досі є недостатньо вивченою.

Здійснюючи спробу термінологічного визначення поняття «проєктна діяльність ТГ», слушною видається екстраполяція на нього дефініції запропонованої українською вченою Р. Хреновою-Шимкіною для окреслення проєктної діяльності органів публічного управління. Так, авторка тлумачить її як «процес, що включає послідовне виконання заходів, об'єднаних спільною метою, які мають чітко визначені початок і завершення реалізації й у результаті виконання яких буде створено нові блага, корисні для певної громади чи суспільства у цілому» [8, с. 50].

Як відзначають українські дослідниці А. Полянська, І. Запухляк та Л. Вербовська проєктний підхід надає ТГ змогу вирішувати найбільш нагальні питання свого розвитку, концентруючи при цьому обмежені ресурси, а також забезпечуючи своєчасність дій та якість реалізації заздалегідь поставлених завдань [6, с. 79].

Залежно від цілей проєктної діяльності, на думку Р. Хренової-Шимкіної, її можна умовно розподілити на:

- діяльність соціального спрямування;
- діяльність інфраструктурного характеру;
- діяльність екологічного спрямування;
- діяльність інвестиційного характеру [8, с. 50 – 51].

Відповідно до наведеної типології, проєктна діяльність соціального спрямування має на меті вирішення широкого спектру соціальних проблем, а

також сприяння соціальному розвитку ТГ загалом. Власне саме в межах такої діяльності реалізуються і проекти, які стосуються безпосередньо здійснення соціальної роботи.

Задля того, щоб могли повноцінно відмежувати проектну діяльність у площині соціальної роботи від інших можливих складових проектної діяльності соціального спрямування, доречним є уточнення її сутності. В межах нашого дослідження будемо виходити із того, що така діяльність є направленою на безпосередню чи опосередковану реалізацію змісту соціальної роботи в ТГ. У свою чергу конкретизуючи зміст соціальної роботи, можемо застосувати його тлумачення подане у Законі України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», при цьому доцільною, на нашу думку, є його незначна модифікація з огляду на те, що потенційне коло клієнтів соціальної роботи включає не лише сім'ї, дітей та молодь. Таким чином, будемо виходити з того, що соціальна робота передбачає оцінювання потреб у соціальних послугах осіб чи груп осіб, а також «планування, організацію, координацію та надання їм соціальних послуг, державних соціальних допомог, пільг, компенсаційних виплат та іншої соціальної підтримки, а також здійснення моніторингу надання соціальних послуг» [5].

Слід відзначити, що проекти, зорієнтовані безпосередньо на здійснення числа проектів, які реалізуються ТГ. Окрім того, як свідчать результати дослідження проведеного А. Полянською, І. Запухляк та Л. Вербовською, аналогічне твердження можна висловити і щодо проектів соціального спрямування загалом [6, с. 83]. Такий стан справ може бути зумовлений обмеженістю ресурсів ТГ, зорієнтованістю органів влади ОТГ на першочергове вирішення економічних та інфраструктурних питань, недостатньою обізнаністю представників ТГ щодо можливостей отримання фінансування для соціальних проектів тощо.

Тим не менш, варто відзначити, що уже є значна кількість прикладів успішної імплементації ТГ проектів у площині соціальної роботи. Спробуємо розглянути окремі з них.

Цікавим прикладом фінансування ініціатив громад із державного бюджету є пілотний проект «Розвиток соціальних послуг», який було започатковано у 2020 році. Згідно з його умовами кожна ТГ, яка візьме в ньому участь, може отримати кошти на розвиток соціальних послуг на рівні громади задля забезпечення деінституціалізації та інклюзії осіб, влаштованих до закладів системи інституційного догляду та виховання, а також запобігання інституціалізації осіб, які належать до вразливих груп [4]. Щоправда, у перший рік існування проекту його коштами не змогла скористатися жодна ТГ через недостатній рівень розвитку в них соціальної інфраструктури. Врахувавши невдалий досвід, Міністерство соціальної політики України спростило умови участі у проекті, і у 2021 році було профінансовано вже 20 ТГ: 6 – у Івано-Франківській області, по 2 – у Полтавській та Волинській областях та по 1 – у Донецькій, Сумській, Черкаській, Рівненській, Миколаївській, Херсонській,

Чернігівській, Кіровоградській, Львівській та Рівненській областях [2]. Планується подальша реалізація проєкту.

Чимало проєктів у ТГ реалізовується за сприяння закордонних урядів, міжнародних організацій та фондів.

Так, ціла низка проєктів імплементується за сприяння Представництва Фонду міжнародної солідарності в Україні, який є фондом Держказначейства Республіки Польща. Фінансування проєктної діяльності ТГ здійснюється через механізм Фонду малих проєктів, який функціонує з 2019 року. Наприклад, у 2021 році було підтримано реалізацію таких проєктів: «Крок за кроком: соціальна підтримка сімей з дітьми» у Білозірській ТГ (Черкаська обл.), «Мобільні соціальні послуги для сімей/осіб в складних життєвих обставинах Тернівської територіальної громади» у Тернівській ТГ (Черкаська обл.), «Якісні соціальні послуги наближені до родини» у Вороновицькій ТГ (Вінницька обл.), «Вчасно зреагуй – життя врятує!» у Семенівській ТГ (Житомирська обл.), «Соціальний центр для тимчасового проживання осіб, що опинилися в складних життєвих обставинах в селі Соколів Курненської територіальної громади» у Курненській ТГ (Житомирська обл.), «Кімната відпочинку» (впровадження соціальної послуги тимчасового відпочинку для батьків або осіб, які їх замінюють, що здійснюють догляд за дітьми з інвалідністю)» у Хорошівській ТГ (Житомирська обл.), «Створення соціального хабу «Ми разом» на базі відділення денного перебування Територіального центру Ніжинської ОТГ» у Ніжинській ТГ (Чернігівська обл.) [7].

Із грудня 2018 року до жовтня 2023 року реалізовується проєкт «Надання соціальних послуг в громаді», кошти на який надає Японський фонд соціального розвитку. Відповідальним за його впровадження від Уряду України є Український фонд соціальних інвестицій. Метою проєкту є надання підтримки ТГ у Тернопільській та Одеській областях для посилення їх спроможності у забезпеченні мешканців якісними соціальними послугами, підвищення доступу до соціальної та комунальної інфраструктури громади, поліпшення охоплення послугами вразливих груп населення (літніх людей, осіб з інвалідністю, сімей, що знаходяться у складних життєвих обставинах тощо). Згідно із проєктом передбачено імплементування пілотних моделей надання соціальних послуг у 28 ТГ найбільш вразливих районів Одеської та Тернопільської областей, а також фінансування 10 мікропроєктів на рівні громад для покращення охоплення соціальними послугами вразливих груп населення [3].

Іншим прикладом може слугувати проєкт #СпільноСоціальніПослуги, який впроваджується Дитячим Фондом ООН (ЮНІСЕФ) та Консорціумом партнерських організацій за фінансової підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва Німеччини. В його межах Міжнародна благодійна організація «БФ «СОС Дитячі містечка» Україна спільно із 4 ТГ Вінницької області із жовтня 2022 року почала діяльність із посилення і розвитку потенціалу громад до надання соціальних послуг [9].

Активно долучаються до сприяння проєктній діяльності ТГ також і благодійні фонди та громадські організації. До прикладу, Благодійний фонд

«Українська освітня платформа» з 2018 року реалізовує програму «Громада для сім'ї», яка серед іншого передбачає надання ТГ грантів на створення та розвиток соціальних послуг. Участь у програмі вже взяли 16 ТГ Львівської області та 1 ТГ Тернопільської області [1].

Зауважимо, що наведений перелік прикладів проектної діяльності ТГ у сфері соціальної роботи жодним чином не є вичерпним і таких прикладів є значно більше.

Підсумовуючи вище викладене, можемо стверджувати, що станом на сьогодні проектна діяльність не є достатньою мірою імplementованою у практику функціонування значної частини ТГ. З огляду на те, що така діяльність відкриває перед ТГ суттєві можливості у вирішенні актуальних проблем соціальної роботи, доцільним є вивчення потенційних шляхів інтенсифікації проектної активності ТГ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. «Громада для сім'ї»: п'ять громад області отримали гранти на реалізацію своїх локальних соціальних проектів / Львівська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. URL: <https://old.loda.gov.ua/news?id=64080> (дата звернення: 06.03.2023).

2. Громади-учасники проекту «Розвиток соціальних послуг» отримали фінансування / Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс]. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21091.html> (дата звернення: 06.03.2023).

3. Надання соціальних послуг в громаді / Український фонд соціальних інвестицій [Електронний ресурс]. URL: <https://usif.ua/project/16> (дата звернення: 06.03.2023).

4. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для реалізації пілотного проекту «Розвиток соціальних послуг»: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 р. № 204. Дата оновлення: 01.01.2023 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2020-п#Text> (дата звернення: 06.03.2023).

5. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. Дата оновлення: 15.12.2021 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14> (дата звернення: 06.03.2023).

6. Полянська А., Запужляк І., Вербовська Л. Управління розвитком територіальних громад на засадах проектного підходу: досвід, інструменти та фінансування. *Теоретичні проблеми економіки та управління*. 2021. № 1 (23). С. 75 – 88.

7. Фонд малих проектів. 2021 рік / Фонд міжнародної солідарності в Україні [Електронний ресурс]. URL: <https://solidarityfund.org.ua/spivpraczya-z-rozvytku/fond-malyh-proyektiv/2021/> (дата звернення: 06.03.2023).

8. Хренова-Шимкіна Р. Проектна діяльність органів публічної влади як об'єкт наукового дослідження. *Комунальне господарство міст. Серія: економічні науки*. 2020. Випуск 155. Том 2. С. 48 – 57.

9. Як у Вінниці працює проект «Спільно. Соціальні послуги» / Вінницька міська рада [Електронний ресурс]. URL: <https://www.vmr.gov.ua/iak-u-vinnyci-pratsiuie-proiekt-spilno-sotsialni-posluhy> (дата звернення: 06.03.2023).